

Εκπαίδευση

του Απόστολου Λακασά
lakasas@otenet.gr

Στα αζήτητα η διά βίου μάθηση, παρά την κρίση

Το 2013 το ποσοστό συμμετοχής των ατόμων ηλικίας 25-64 ετών δεν ξεπέρασε το 3%, στοιχείο το οποίο κατατάσσει την Ελλάδα στις τελευταίες θέσεις των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόκειται για ελληνική παραδοξότητα ή για στρέβλωση που εξηγείται από την έλλειψη προγραμματισμού και ουσιαστικής στρατηγικής; Η Ελλάδα με την οξυτάτη οικονομική κρίση και τη μεγάλη ανεργία βρίσκεται στις τελευταίες θέσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση ως προς τη συμμετοχή των ενηλίκων στα προγράμματα διά βίου μάθησης. Αυτό προκύπτει από την έκθεση του Υπουργείου Παιδείας για το επιχειρησιακό πρόγραμμα για την εκπαίδευση και διά βίου μάθηση 2014-2020, που παρουσιάζει η *Οικονομική*. Αρμόδιος φορέας για την υλοποίηση προγραμμάτων διά βίου μάθησης είναι το Ίδρυμα Νεολαίας και Διά Βίου Μάθησης (INEΔΙΒΙΜ) του Υπουργείου Παιδείας. Όμως, ενώ η κυβέρνηση άλλαξε στις 25 Ιανουαρίου, το INEΔΙΒΙΜ παραμένει ακόμη σε αβεβαιότητα για τη χάραξη νέας στρατηγικής. Μόλις στις αρχές Ιουλίου δρομολογήθηκε η διαδικασία για αλλαγή της ηγεσίας του INEΔΙΒΙΜ, παρότι τα... φαβορί για τη θέση του διευθύνοντος συμβούλου είχαν ακουστεί εδώ και καιρό.

Κοινωνικός αποκλεισμός

Ειδικότερα, η παραμονή της ελληνικής οικονομίας σε ύφεση την τελευταία επταετία είχε σημαντικό αντίκτυπο στην αγορά εργασίας. Η ελληνική οικονομία, η οποία μέχρι το 2007 εμφάνιζε υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης (ενδεικτικά 5,9% το 2003 και 3,5% το 2007), άρχισε να συρρικνώνεται με επιταχυνόμενο ρυθμό, με αποτέλεσμα σωρευτικά το διάστημα 2008-13 η χώρα να έχει απολέσει περίπου το 1/4 του ΑΕΠ (αθροιστική μείωση 24,8%). Οι επιπτώσεις της ύφεσης στην αγορά εργασίας αποτυπώθηκαν στη συνεχή συρρίκνωση της απασχόλησης, την εκρηκτική άνοδο της ανεργίας –ιδίως των νέων και της μακροχρόνιας ανεργίας– και την αύξηση του αριθμού των ατόμων που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού.

Για την αντιμετώπιση της κατάστασης, προωθήθηκαν μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας. Ενδεικτικά, εφαρμόστηκε η μετατροπή του «παθητικού» επιδόματος ανεργίας σε ενεργητική πολιτική απασχόλησης (με τη μορφή επιταγής επανένταξης ως επιδότησης προς τον εργοδότη που προσλαμβάνει έναν εγγεγραμμένο άνεργο), νομοθετήθηκαν νέες ενέλικτες μορφές εργασίας (όπως η εκ περιτροπής εργασία, μερική απασχόληση, τηλε-εργασία, εργασία μέσω εταιρειών προσωρινής απασχόλησης, καθώς και νομοθέτηση σε σχέση με τη ρύθμιση του εργασιακού χρόνου), προωθήθηκε η απασχόληση ηλικιακά νέων εργαζομένων (κάτω των 24 ετών) και ανήλι-

Από το 2008 έως και τον Νοέμβριο του 2014 έχουν δημιουργηθεί συνολικά 5.654 τμήματα με 94.000 εκπαιδευόμενους, το 89% των οποίων ήταν γυναίκες

κών εργαζομένων με συμβάσεις μαθητείας και αμοιβής τους με μισθούς κυμαινόμενους μεταξύ 70%-84% του βασικού μισθού και επιδότηση (από τον ΟΑΕΔ) των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, επιχειρήθηκε η καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας με παρεμβάσεις όπως η θεσμοθέτηση ειδικού κομπονιού ως αποζημίωσης για τα επαγγέλματα στα οποία η αδήλωτη εργασία είναι εκτεταμένη (π.χ. επαγγέλματα όπως αυτά της οικιακής καθαριότητας, των φροντιστών ηλικιωμένων κ.λπ.), η μείωση της γραφειοκρατίας και η ενίσχυση των ελεγκτικών μηχανισμών της αγοράς εργασίας. Όμως, σε αντίθεση με τις προσπάθειες που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια σε άλλα

«εργαλεία» κατά της ανεργίας, η συμμετοχή σε προγράμματα διά βίου μάθησης είναι σε σχετικά χαμηλά επίπεδα. Συγκεκριμένα, το 2013 το ποσοστό συμμετοχής των ατόμων ηλικίας 25-64 ετών στην Ελλάδα δεν ξεπέρασε το 3%, στοιχείο το οποίο κατατάσσει την Ελλάδα μαζί με τη Ρουμανία (2,0%), τη Βουλγαρία (1,7%), την Ουγγαρία (2,8%) και την Κροατία (2,9%), στις τελευταίες θέσεις των 27 κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αξίζει να αναφερθεί ότι το 2013 ο αντίστοιχος ευρωπαϊκός μέσος όρος ήταν 10,0%. Ωστόσο, σύμφωνα με την αναπτυξιακή πολιτική της «Ευρώπης 2020», ο στόχος σε επίπεδο δεικτών είναι αύξηση σε 15% του ποσοστού των ενηλίκων 25-64 ετών που συμμετέχουν στη διά βίου μάθηση.

Πρόωρη εγκατάλειψη σχολείου

Επίσης, όπως αναφέρει η έκθεση του Υπουργείου Παιδείας, παράδοξο στοιχείο είναι η μικρή συμμετοχή ατόμων με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, τα οποία απειλούνται περισσότερο από την ανεργία και τη φτώχεια και εξαρτώνται περισσότερο από τις κοινωνικές παροχές. Το 5,6% των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης συμμετέχει σε προγράμματα διά βίου μάθησης και μόλις το 3,3% των αποφοίτων της μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το ποσοστό αυτό ελαχιστοποιείται κάτω από 1% για τους αποφοίτους της δευτεροβάθμιας και της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, υποδηλώνοντας την παγίωση σημαντικών ανισοτήτων πρόσβασης στην εκπαίδευση ενηλίκων στη χώρα μας.

Σημαντικό στοιχείο στην αξιοποίηση των προγραμμάτων διά βίου μάθησης αποτελεί το καθεστώς απασχόλησης των νέων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο. Ενώ το 2007 από αυτούς που εγκατέλειψαν το σχολείο το 9,5% ήταν απασχολούμενοι και το 4,8% μη απασχολούμενοι, από το 2011 έως σήμερα οι όροι αυ-

τοί σχεδόν αντιστράφηκαν, με αποτέλεσμα το 2013 μόλις το 3,3% να είναι απασχολούμενοι και το 6,8% μη απασχολούμενοι. Μάλιστα, από το ποσοστό του 6,8% προκύπτει ότι στη συντριπτική πλειονότητα (το 5,1%) τα άτομα αυτά εγκατέλειψαν το σχολείο επειδή επιθυμούσαν να εργαστούν. Επίσης, το 2007, το 20,5% των νέων 15-24 ετών που ήταν εκτός εκπαίδευσης και κατάρτισης είχε απασχόληση. Αντίθετα, το ποσοστό αυτό, μεσοσύσης της δημοσιονομικής κρίσης, διαμορφώθηκε το 2013 στο 9,9%. Ομάδες υψηλού κινδύνου για πρόωγη εγκατάλειψη του σχολείου είναι παιδιά Ρομά, παιδιά προερχόμενα από φτωχές οικογένειες, δηλαδή παιδιά που έχουν συνήθως μικρότερη και όχι επαρκή στήριξη από τις οικογένειές τους και έχουν περιορισμένες ευκαιρίες πρόσβασης στη μη τυπική εκπαίδευση και την άτυπη μάθηση.

Στην τελευταία θέση

Τέλος, πολύ μικρή αποδοχή έχει και ο θεσμός της μαθητείας στην Ελλάδα, καθώς λιγότερο από το 1% του ανθρώπινου δυναμικού των επιχειρήσεων είναι μαθητευόμενοι. Το ποσοστό αυτό σε χώρες με παράδοση στη μαθητεία, όπως είναι η Γερμανία (5,3%), η Αυστρία (4,7%) και η Σλοβακία (3,6%), είναι πολύ υψηλότερο. Δικαιολογείται, λοιπόν, η χαμηλή ανάπτυξη της διά βίου μάθησης σε μια χώρα όπως η Ελλάδα, με εκρηκτικά ποσοστά ανεργίας; Τα Κέντρα Διά Βίου Μάθησης, τα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας, αλλά και οι σχολές γονέων είναι μερικές από τις δράσεις που εντάσσονται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» του Υπουργείου Παιδείας, το οποίο συγχρηματοδοτείται από την Ε.Ε. και από εθνικούς πόρους. Ειδικότερα, στο επίκεντρο των δράσεων βρίσκονται τα Κέντρα Διά Βίου Μάθησης,

τα οποία λειτουργούν σε όλους τους δήμους της Ελλάδας με περισσότερα από 100 προγράμματα, με θεματικές ενότητες όπως οικονομία-επιχειρηματικότητα, περιβάλλον, νέες τεχνολογίες κ.ά. Σύμφωνα με στοιχεία του ΙΝΕΔΙΒΙΜ, στα Κέντρα Διά Βίου Μάθησης έχουν εκπαιδευτεί 194.623 πολίτες, η πλειονότητα των οποίων (74%) είναι γυναίκες. Σε ό,τι αφορά τις ηλικιακές ομάδες

Τα Κέντρα Διά Βίου Μάθησης, τα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας, αλλά και οι σχολές γονέων είναι μερικές από τις δράσεις που εντάσσονται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, το οποίο συγχρηματοδοτείται από την Ε.Ε. και από εθνικούς πόρους

όσων μετείχαν στα προγράμματα, το 72% είναι 25-54 ετών, ενώ το 20,6% είναι άνω των 55 ετών. Μόλις 7,5% είναι το ποσοστό των συμμετεχόντων ηλικίας 15-24 ετών. Το ενδιαφέρον των εκπαιδευόμενων εστιάζεται στα προγράμματα εκμάθησης ξένων γλωσσών και στην πληροφορική. Ειδικά, από 1 Μαρτίου 2014 έως 28 Φεβρουαρίου 2015 στα Κέντρα Διά Βίου Μάθησης εκπαιδεύτηκαν 107.621 πολίτες. Εξ αυτών, οι 43.062 ήταν εργαζόμενοι, π.χ. δημόσιοι υπάλληλοι (8.817) και εκπαιδευτικοί (4.789), ενώ οι 9.598 ήταν αυτοαπασχολούμενοι. Άνεργοι ήταν 31.660, μακροχρόνια άνεργοι 16.167, ενώ 32.899 ήταν ανενεργοί (χωρίς συγκεκριμένα στοιχεία). Μία ακόμη δράση της Διά Βίου Εκπαίδευσης είναι τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαι-

Επισημάνσεις

- Λιγότερο από το 1% του ανθρώπινου δυναμικού των επιχειρήσεων είναι μαθητευόμενοι.
- Το 5,6% των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης συμμετέχει σε προγράμματα διά βίου μάθησης και μόλις το 3,3% των αποφοίτων της μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.
- Ενώ το 2007 από αυτούς που εγκατέλειψαν το σχολείο το 9,5% ήταν απασχολούμενοι και το 4,8% μη απασχολούμενοι, από το 2011 έως σήμερα οι όροι αυτοί σχεδόν αντιστράφηκαν, με αποτέλεσμα το 2013 μόλις το 3,3% να είναι απασχολούμενοι και το 6,8% μη απασχολούμενοι.

ρίας (ΣΔΕ), τα οποία απευθύνονται σε πολίτες ηλικίας άνω των 18 ετών που δεν έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Έχουν διετή διάρκεια φοίτησης και με την επιτυχή ολοκλήρωσή της παρέχεται τίτλος ισότιμος του γυμνασίου. Μαζί με την απόκτηση βασικών προσόντων, έμφαση δίνεται στη χρήση των νέων τεχνολογιών, στην εκμάθηση ξένης γλώσσας και σε θέματα επαγγελματικού προσανατολισμού. Το 2014 στα ΣΔΕ φοίτησαν 3.600 άτομα, εκ των οποίων οι 2.010 ήταν γυναίκες και οι 1.590 άντρες. Επίσης, οι 1.400 ήταν έως 24 ετών και οι 2.200 έως 65 ετών.

Τέλος, σε όλους τους νομούς της χώρας λειτουργούν Σχολές Γονέων, που στελεχώνονται από εξειδικευμένους επιστήμονες και έχουν στόχο την εκπαίδευση γονέων και εκπαιδευτικών σε θέματα όπως είναι ο σχολικός εκφοβισμός, το διαδίκτυο, η πρόληψη εξαρτήσεων, η διατροφή των παιδιών κ.ά.

Από το 2008 έως και τον Νοέμβριο του 2014 έχουν δημιουργηθεί συνολικά 5.654 τμήματα με 94.000 εκπαιδευόμενους, το 89% των οποίων ήταν γυναίκες. Το 49% ήταν απασχολούμενοι, το 19% άνεργοι και το 32% ανενεργοί. Σε ό,τι αφορά το μορφωτικό τους επίπεδο, το 29% ήταν απόφοιτοι πανεπιστημίου ή ΤΕΙ, το 13% ήταν απόφοιτοι ΙΕΚ, το 28% έχουν ολοκληρώσει το λύκειο, το 26% το δημοτικό ή το γυμνάσιο, ενώ χωρίς εκπαίδευση ήταν το 4%.